

*Др Марко Б. Димиријевић, доцент
Универзитет у Нишу
Правни факултет у Нишу
markod1985@prafak.ni.ac.rs*

*Др Срђан С. Голубовић, редовни професор
Универзитет у Нишу
Правни факултет у Нишу
golub@prafak.ni.ac.rs*

РЕШАВАЊЕ МЕЂУНАРОДНИХ МОНЕТАРНИХ СПОРОВА: АЛТЕРНАТИВНИ МЕХАНИЗМИ*

Сажетак: Предмет анализе у овом раду јесте сагледавање могућности примене и значаја алтернативних механизма у решавању међународних монетарних спорова. У том смислу се у истраживању акценат ставља на питања која се тичу правно дефинисања појма новца, институција државне (институционалне) и друштвене теорије новца у монетарном праву и сагледавању битних обележја монетарних спорова. У даљем текstu, посвећује се пажња међусобном поређењу предности и недостатака судског и арбитражног решавања спорова у Европској монетарној унији (ЕМУ) на примеру меродавних случајева везаних за надлежности Европске централне банке, где се као оштри закључак уочава потреба за стварањем предуслова за примену алтернативних начина решавања монетарних спорова који се налазе у функцији очувања, како монетарне, тако и опште привредне стабилности.

Кључне речи: монетарно право, монетарни спор, монетарна јурисдикција, ММФ, Европска централна банка.

1. УВОД

У разматрању правног дефинисања појма новца у монетарној литератури се не може наћи на опште прихваћену дефиницију која би успешно

* Рад представља резултат истраживања на пројекту „Усклађивање права Србије са правом ЕУ“, који финансира Правни факултет Универзитета у Нишу у периоду 2013-2018.

обухватила све његове карактеристике и појавне облике од значаја за привредни промет. У том контексту, мора се имати у виду да успешно правно дефинисање појма новца имлицира и познавање битних елемената његовог дефинисања у економском смислу (које је конзистентније и не оставља простора за недоумице). Тако, економисти у дефинисању новца примењују *функционални ѝрисџуи*, који полази од основних функција новца у савременој привреди, и то као: средства размене, мере вредности, тј. стандарда при утврђивању уговорних облигација, средства очувања вредности и обрачунске јединице.¹ Приметно је да овакво дефинисање новца на генералан начин у правној науци мора имати одређене задршке, јер сам појам новца може имати различита значења у зависности од контекста у коме се употребљава и конкретних ситуационих оквира. Наука монетарног права наука мора дефинисати новац унутар оквира у коме његова употреба производи одређене правне последице. Потреба за правним дефинисањем новца проистиче из незадовољавајућег поступања судова у монетарним споровима, односно одлука које нису увек адекватно аргументоване (преоптерећене комплексним доктринама) и које не доприносе расветљавању монетарних контроверзи, где правне потешкоће имају и изражен финансијски и политички карактер.²

2. ПОЈАМ НОВЦА У МОНЕТАРНОМ ПРАВУ

Уопштено говорећи, у разматрању појма новца као правне категорије у монетарноправној литератури се прави разлика између ставова представника тзв. *државне теорије новца* и *друштвене теорије новца*. Заступници државне теорије новца у први план стављају улогу државе, која као носилац монетарног суверенитета ужива правни монопол у издавању новца. Представници друштвене теорије наглашавају да је став јавног мњења пресудан у одређивању појма новца. У дефинисању новца као правне категорије *Ман* (*Mann*), као један од водећих теоретичара монетарног права истиче да се под правни појам мора подвести сва покретна имовина издата од стране правних ауторитета којима је држава делегирала то право, која је деномирана као средство обрачуна (плаћања) и која под законом прописаним условима служи као средство плаћања.³

Иако на први поглед може деловати да је друштвена теорија новца подеснија за сагледавање монетарног права ЕМУ и да државна теорија у окол-

¹ Charles Proctor, *Mann on the Legal Aspects of Money*, Oxford University Press 2005, 9-10.

² Arthur Nussbaum, *Money in the Law*, The Foundation Press Inc 1939, 2-3. Уколико сагледамо монетарну историју у различитим етапама робно-новчане привреде несумњиво можемо закључити колико је уплив права у материји новца био неопходан.

³ *Ibid.*, 15.

ностима тако комплексне монетарне уније губи смисао, таква констатација захтева детаљну анализу. Наиме, идеологија државне теорије новца не забрањује државама да се упусте у процес монетарног уједињења и увођење јединствене валуте. Такође, представници струје тзв. „институционалне теорије новца“ су ставова да појам новца није усмерен искључиво на готов новац и новац у оптицају, већ обухвата и дематеријализовани концепт новца попут депозитних захтева према кредитним институцијама које представљају посебан скриптурални новац (посматрано у контексту апстрактних новчаних захтева са реалним покрићем).⁴ Ова теоријска концепција се базира на два стуба: 1) независној централној банци који гарантује стабилну понуду новца и; 2) правном оквиру који подржава њену независност, где организовање правних тендера данас остаје усамљен концепт у модерном друштву, јер се готов новац све више потискује из платног промета. То имплицира да се концепт тендера ограничава на званичну (државну) стандардизацију дизајнирања појавних облика готовог новца и да је вредност новца независна од таквог техничког поступка која, према мишљењу *Де Викана (Sainz de Vicune)*, као једног од водећих представника модерног међународног монетарног права, у њему не може имати своје упориште. *Можемо уочити* да институционална теорија новца представља посебан облик државне теорије, где се минимизира значај правног тендера, због чега може остати једнострана у сагледавању свих битних карактеристика новца. Јасно је да између свих поменутих теорија постоји *комплементаран однос* и да ни једна *per se* не може понудити универзалну дефиницију правног појма новца због чега иста изостаје из монетарних законских текстова.

3. АРБИТРАЖНО НАСПРАМ СУДСКОГ РЕШАВАЊА МОНЕТАРНИХ СПОРОВА

Приликом решавања монетарних спорова арбитар се налази у позицији која се не разликује много од позиције судије, али *de facto* валидирањем конкретног монетарног избора једне стране у спору као исправне, приметно ужива већа дискрециона овлашћења од судије који је у свом раду детерминисан постојећом праксом у тој области.⁵ Наиме, арбитар својом одлуком признаје правне ефекте монетарном избору (под којим се мисли на валуту у којој ће уговорне престације бити реализоване) одређујући притом и везу са другим валутним клаузулама (на пример употребу треће валуте за рачу-

⁴ Rosa Maria Lastra, *International Monetary and Financial Law*, Oxford University Press 2015, 16-18.

⁵ Dominique G. Carreau, „Money and Arbitration“, *International Monetary Law: Issues for the New Millenium* (ed. M. Giovanoli), Oxford University Press 2000, 493.

новодствене сврхе или вредносне валуте какав је својевремено био „еки“ Европских заједница или данас специјална права вучења Међународног монетарног фонда-ММФ). Ипак, у пракси су арбитри веома пажљиви приликом имплементације својих одлука због осетљивости природе самих монетарних спорова. У савременом монетарном праву новац није добро чији корисници имају слободну вољу у погледу његовог коришћења, већ је правни појам новца уређен националном монетарном регулативом која има карактер *ius cogens* норми. Монетарни закони се данас третирају као интегрални елемент тзв. „*lois de police*“ (полицијског права), којима се најбоље потврђује значај и место монетарне стабилности као круцијалног јавног добра сваке државе.⁶ Арбитражна одлука представља еквивалент судској одлуци и сви привредници и предузетници које уговоре арбитражу очекују ефикасан систем решавања спора који ће им омогућити да брзо ставе тачку на спор и наставе заједничко пословање.⁷

Битна разлика између судског и арбитражног решавања монетарних спорова огледа се у чињеници да су судије дужне да штите своју националну валуту, док арбитри уживају пуну слободу и све валуте третирају на једнак начин што је, *према нашем мишљењу*, веома важно за адекватно расветљавање правно-економског чињеничног стања код међународних монетарних спорова. У том смислу, арбитражни прописи великог броја земаља утврђују слободу избора арбитра у погледу монетарне деноминације њиховог награђивања (попут Енглеског арбитражног закона и Нових правила Лондонског суда за међународну арбитражу).⁸ У пракси је ова слобода арбитра ограничена конкретним околностима монетарних спорова, који према својој природи могу бити веома разноврсни. Тако се основ покретања и вођења монетарног спора може кретати од проблема насталог због коришћења различитих валута за финансирање трансакција уговорних страна и пропуста у одређивању средства плаћања, преко употребе различитих валута за сврхе плаћања и рачуноводствене потребе до проблема валутних конверзија. Управо из тог разлога је Међународна арбитражна асоцијација установила као опште правило да се награда арбитрама исплаћује у валути у којој је закључен спорни уговор, изузев, када би употреба друге валуте у те сврхе била много погоднија.⁹

Ово постаје посебно уочиво код комплексних међународних монетарних обавеза, где се, примера ради, различите валуте употребљавају у склопу

⁶ Оваква терминологија у области монетарних спорова први пут се помиње у Римској конвенцији о уговорним облигацијама (1982).

⁷ Маја Станивуковић, „Једноступеност или двостепеност у поступку поништаја судске одлуке“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* 3/2016, 805-822.

⁸ D. G. Carreau, 494.

⁹ *Ibid.*

мера финансијске подршке, монетизације јавног дуга, коњукурних инвестиција и слично. Посебне околности су оне када је валута у којој се врши исплата (независно од тога да ли су је експлицитно одредиле уговорне стране или арбитар у случају њиховог ћутања) не поклапа са валутом која се користи у рачуноводствене сврхе. Када постоји таква монетарна дискрепанца, арбитар одлучује под којим условима ће извршити конверзију валуте за рачуноводствене потребе у валуту за плаћање уговорних обавеза. Тако је, примера ради, својевремено Међународни арбитражни суд одлучио да у случају штете коју је белгијски увозник претрпео због уговора о продаји деноминираних у америчким доларима и француским францима, обештећење буде дато у износу израженом у белгијским францима.¹⁰

Свакако, монетарне одлуке арбитра су подложне оцени националних судова унутар механизма *exequatur* процедуре, која се тиче начина признавања и извршења иностраних одлука на домаћој територији. У случају монетарног права ЕУ, решавање монетарних спорова добија посебну димензију. Мада су државе приступањем Европском систему централних банака (ЕСЦБ) ограничиле свој монетарни суверенитет и пренеле га на Европску централну банку (ЕЦБ), то не значи да су централне банке изгубиле право издавања валуте.¹¹ Проблем са решавањем монетарних спорова у којима учествује централна банка огледа се у томе што у монетарном законодавству не постоји одговарајући субјект који може контролисати њен рад у правом значењу те речи. Као врховна монетарна институција централна банка креира, усмерава и примењује целокупно монетарно законодавство једне државе (што у случају ЕЦБ добија на додатној сложености).

Проблеми са судским решавањем монетарних спорова су више него очигледни и првенствено се огледају у недостатку стручног знања судија из области националног и (нарочито) међународног монетарног права за адекватно решавање спорова, где изузетак не представља ни Европски суд правде. То се најбоље може уочити анализом образложења његових одлука у случају непоштовања обавеза одређених Пактом о стабилности и расту (случај Француске и Немачке), преко одлучивања о оправданости Споразума о конституисању Европског стабилизационог механизма до одлуке о оправданости мера ЕЦБ за куповину обвезница на секундарном финансијском тржишту (2015).¹² У поменутих монетарних споровима потврдило се

¹⁰ *ICC Case 5940/96*, (1991), XVI Yearbook of Common Arbitration 97. У пракси је посебно проблематичан период у коме се врши конверзија, али се обично везује за једну од три одлучујуће чињенице: време повреде уговорне обавезе, време исплате или тренутак доношења одлуке.

¹¹ Више о праву ЕЦБ вид. Chiara Zlilou, Martin Selmayr, *The Law of European Central Bank*, Oxford Hart Publishing 2001, 100-110.

¹² *Commission v Council C11-03; Pringle Case 2012* и *OMT Case, Bundestag v ECB*, 2013.

да они представљају посебну категорију управних спорова у којима долази до реализације активне или пасивне легитимације ЕЦБ и где начело уставности (законитости) „трпи“ одређена ограничења. У околностима глобалне финансијске кризе дошло је до еволуције улоге ЕЦБ која све више поред задатака везаних за ценовну стабилност, мора водити рачуна и о финансијској стабилности и обављати улогу банке последњег уочишта.¹³ Ширење надлежности ЕЦБ може додатно отежати ефикасност судског решавања монетарних спорова услед непознавања њеног поља деловања од стране надлежних судских органа. Нове ингеренције ЕЦБ установљене су одредбама меког права (енг. *soft law*) од којих су посебно значајани Амандмани на Протокол о раду ЕЦБ. Иначе, меко право је у међународним пословним односима пуну експанзију доживело у задњој деценији XX века доношењем Начела европског уговорног права (1995) и Начела UNIDROIT за међународне трговинске уговоре (1994) године.¹⁴

4. ОПРАВДАНOST ШИРЕ ПРИМЕНЕ АРБИТРАЖЕ МОНЕТАРНОМ ПРАВУ

Потенцијални недостаци у судском решавању монетарних спорова могли би се надоместити арбитражним решавањем, под предходним условом да се у улози арбитра нађе стручно лице или орган који би допринео решавању спора на начин *de lege artis*. Судско решавање монетарних спорова, *према нашем мишљењу*, може допринети и лошем угледу монетарних агената који у њему учествују без обзира на то какав је исход поступка, јер је у већини случајева исти пропраћен високим степеном публицитета (негативног по репутацију централне банке) што доприноси повећању незадовољства грађана који живе под одређеном монетарном јурисдикцијом.

Грађани, по правилу, не разумеју суштину монетарних спорова, као ни надлежност централних банака, које често доживљавају као владине агенције одговорне за све економске неприлике у привреди. Арбитражно решавање спора води директном избегавању стигматизације рада централних банака и подривања постигнутих успешних резултата на терену монетарне политике. Наравно, поменуто не имплицира да суд не би требало да учествује у оцени рада централних банака (јер она не може бити привилегована институција), али је *conditio sine qua non* оптималног решавања спора у том случају адекватно образовање судије из области специјализованих прав-

¹³ О новој надлежности ЕЦБ вид. Срђан Голубовић, „Еволуција улоге Европске централне банке у условима глобалне финансијске кризе“, *Правни животи* 63/2014, 589-600.

¹⁴ Душанка Ђурђевић, „Soft Law у европском комунитарном праву“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* 1/2013, 101-116.

них дисциплина какво је монетарно право и одговарајући степен општег економског образовања за правнике.

Полемике о интензивном коришћењу арбитраже у решавању монетарних спорова нарочито су постале актуелне у околностима глобалне финансијске кризе на терену међународних плаћања. Под међународним плаћањима се у привредном саобраћају најчешће мисли на *два ишиа ирансакција* са елементима иностраности: 1) кредитне трансфере под којим се обухватају трансфери између иницијатора трансакције (оригинанта) и примаоца трансакције (бенефицијента) коришћењем једне или више банака или других финансијских посредника и; 2) дебитни трансфер код кога се плаћање спроводи у складу са налозима бенефицијента исплате према држаоцу исплатног фонда, али уз обавезно одобравање корисника фонда.¹⁵ Другачије посматрано, кредитне трансфере иницира дужник, док дебитне трансфере (трансфере задужења) иницира поверилац.

У таквим околностима је међународна монетарна заједница почела озбиљно да преиспитује и анализира потенцијалне предности употребе арбитражног механизма за решавање спорова. Међународна арбитража има дугу и богату праксу успешног делања у различитим привредним споровима, а посебно у области међународне трговине, грађевинарства, инжињерства и других привредних сектора. У области међународних монетарних спорова арбитража до сада није употребљавана из разлога везаних за саму природу спора и могућност примене арбитражне процедуре на специфично чињенично стање, као и због ефеката потенцијалних одлука на област јавног монетарног управљања (уколико у спору учествује централна банка или агенција за управљање јавним дугом). Непримењивање арбитраже у монетарним споровима и није изненађујуће, с обзиром да се она не фаворизује ни у решавању банкарских спорова управо због бојазни дејства одлуке на будуће пословање комерцијалних банака. Уколико таква пракса постоји код спорова у којима учествују комерцијалне банке (које су, такође, поред централне банке и агенције за управљање јавним дугом основни субјекти монетарног система сваке државе), изостанак арбитраже у споровима где долази до активације активне или пасивне процесне легитимације централне банке нас не може много изненадити.

Са друге стране, убрзани развој међународног тржишта капитала имплицира и трагање за новим механизмима решавања монетарних спорова који истовременим и равноправним коришћењем са тренутно недовољно развијеним судским механизмима могу понудити задовољавајућа правна

¹⁵ Luca G. Radicati di Brozolo, „Conflict of Laws Issues of International Payments“, *International Monetary Law: Issues for the New Millenium* (ed. M. Giovanoli), Oxford University Press 2000, 457-458.

решења. Предности коришћења арбитраже у решавању монетарних спорова су иманентни предностима који се генерално јављају као предности вансудског начина решавања спорова и обухватају: уштеду трошкова и релативно краће време потребно за решавање спорова, неутралност, заштиту поверљивости и флексибилност.¹⁶

Посебна опрезност би била неопходна код детерминисања облика арбитраже, тј. установљавања *ad hoc* или *институционалне* арбитраже, где смо става да би погодније решење било организовање институционалне арбитраже због предности која се огледа у решавању спорова са минималним закашњењем и већег степена извесности и одређености приликом решавања спора. Када је реч о трошковима поступка, требало би имати у виду да понекад они могу премашити трошкове судског поступка, али у већини случајева то неће бити тако, јер умешан арбитар води процес на начин којим се умањују временски и новчани издаци.¹⁷ Значајно претходно питање које условљава успех решавања спора јесте и месна надлежност арбитраже, јер она са собом повлачи и примену законодавства који одређују одлуку и пут њеног даљег процесуирања (жалбеног поступка). Када централна банка учествује у монетарном спору, оваква питања добијају на сложености, али улагањем потребних напора она нису нерешива.

5. МОНЕТАРНА ЛЕГИСЛАТИВА У ФУНКЦИЈИ ПОПУЛАРИСАЊА АЛТЕРНАТИВНИХ МЕХАНИЗАМА

На овом месту морамо истаћи да се примени алтернативних механизма у области европског и међународног монетарног права не сме приступити неприпремљено, јер она не може представљати експеримент. Јасно је да тај механизам поседује потенцијал за избегавање анатемисања пресуда у монетарним споровима, које су у научној и стручној јавности готово увек биле окарактерисане као „соломонско решавање спорова“ иницирано разлозима политичког прагматизма. Потенцијални арбитар у монетарном праву може бити пронађен у *Евројској ујрави банака* (ЕУБ), која на терену централизације банкарске политике обавља улогу прикупљања података у вези са стрес тестовима у циљу планирања и развијања јединствених поступака, техничких стандарда и јачања целокупног банкарског система Уније. У случају спора у домену кооперације, координације или заједничког одлучивања различитих националних органа из домена банкарске политике, ЕУБ већ обавља функцију медијатора. Уколико стране у спору не поступе према инструкцијама, ЕУБ може изрећи и

¹⁶ Simon Morgan, Johnatan Kelly, „Banks Seek New Strategy for Financial Disputes“, *International Finance Law Review* 1/1999, 13-18.

¹⁷ *Ibid.*

одлуке које се непосредно примењују.¹⁸ На ове одлуке могуће је уложити жалбу другостепеном већу, с тим што се поводом његових одлука може покренути поступак пред Првостепеним судом или Европским судом правде.¹⁹

Примена арбитраже је у последњој деценији много више распрострањена у решавању банкарских и финансијских спорова са елементом иностраности, где се као добар пример може навести Euronext.²⁰ Велики број уговора о пројектним финансијама предвиђа арбитражу за решавање супротстављених интереса уговорних страна, поготово када се ради о уговорницама које долазе из мање развијених земаља. И код уговора код којих арбитража није експлицитно предвиђена, увек се оставља довољно маневарског простора за утврђивање њене накнадне примене. Штавише, може се приметити велики број иницијатива усмерен на накнадно уговарање опционих арбитражних клаузула у постојеће уговоре који су скоро сасвим заменили рад тела попут *Центра за решавање финансијских спорова* у Хонг-Конгу и *Управе за регулисање финансијске индустрије* у САД.²¹ Наравно, финансијски спорови се битно разликују од монетарних спорова, али је чињеница да их повезује елемент који се тиче правног дефинисања новца, због чега би требало уложити даље напоре на стварању предуслова за примену овог механизма на терену међународног монетарног права.

Индикативан пример из праксе јесте случај *Банке за међународна њоравнања* (БМП), која поред ЕЦБ и ММФ-а представља главне субјекте међународних монетарних односа. *Ratio legis* њеног оснивања јесте стварање услова за олакшану и сврисходнију сарадњу између централних банака. Према статутима централних банака, спорови између банке и њених акционара подлежу арбитражи. Током 2001. године, Генерална скупштина акционара БМП одлучила је да ограничи власништво над акцијама централних банака и откаже све приватне сертификате акција који су постојали (али су изузети акционари оспорили цену коју је БМП одредила за обавезни откуп њихових акција сматрајући да су њихова права повређена). Стални арбитражни суд је у накнадном поступку одлучио о питању правилног вредновања отказаних акција.²²

¹⁸ Guido Ferrarini, Charella Luigi, „Common Banking Supervision in the Eurozone: Strengths and Weaknesses“, *Law Working Paper No. 223/13*, ECGI Working Paper Series in Law, 20-22.

¹⁹ *Ibid.*, 26-31. У сфери међународног монетарног права, такву улогу би могао да обавља Међународни арбитражни суд или би реформа међународних монетарних институција омогућила развијање такве функције (што потенцијално може бити један од захтева у предстојећој реформи Међународног монетарног фонда и конституисања посебних фискалних установа које делују унутар њега).

²⁰ ICC Commission Report *Financial Institutions and International Arbitration*, International Chamber of Commerce (ICC), 2016, 5.

²¹ *Ibid.*

²² Суд је одлуку о делимичној награди донео 22. новембра 2002. године, док је коначна одлука донета 19. септембра 2003. године. Више о томе вид. *Reports of International Arbitral*

У монетарном и финансијском сектору реализују се трансакције код којих није могуће применити приступ који свима подједнако користи (енг. *one size fits all*), што се посебно уочава код трансакција на примарном и секундарном финансијском тржишту. Такође, морамо нагласити да је примена арбитраже у решавању банкарских спорова као посебне категорије монетарних спорова у *Шијанији* покренута од стране удружења пословних банка, али уз недвосмислену подршку централне банке која је препознала потенцијал и предности њене примене у равноправној заштити интереса банка чији рад контролише.²³

Улога арбитра би на терену монетарних спорова могла имати другачије правне и политичке последице када је у питању однос ЕЦБ и Немачке као водеће чланице еврозоне. Историјат европских монетарних спорова датира од тужбе коју је ЕЦБ поднела против Немачке 2003. године сматрајући да има право на повраћај пореза који је на њеној територији платила за обављање послова из своје надлежности ради куповине свих потребних добара и услуга, а поготово изнајмљивања покретне и непокретне имовине.²⁴ Своју тужбу ЕЦБ је заснивала на рационалној економској процени цене коју је платила за све поменуте активности (сматравши да то може лако доказати), позивајући се на одредбе Статута ЕСЦБ и Протокола о привилегијама и имунитету институција Европских заједница (1965). Европски суд правде је одбио захтев ЕЦБ и наложио јој да плати трошкове поступка у потпуности, па није тешко увидети да би примена вансудског решавања истог била и више него пожељна. На овом месту морамо поставити питање да ли би примена арбитраже у случају спора који Немачка покренула против ЕЦБ због примене мера о куповини обвезница на секундарном финансијском тржишту (2013) могла допринети ефикаснијем решењу спора? Наиме, овај спор је трајао три године и окончан је одлуком Европског суда правде којом је потврђена институционална и функционална независност банке на терену монетарне политике, али је истовремено таква одлука угрозила успех мера на терену ионако крхког макроекономског управљања привредним системом ЕУ.²⁵ Вансудским решавањем могло се избећи продубљивање антагонизма у односима између ЕЦБ и централних банака чланица ЕСЦБ и у

Awards, Bank for International Settlements – partial dispute with former private shareholders 22 November 2002 and 19 September 2003, UN, volume XXIII, 153-296.

²³ Ради се о тзв. „DIRIBAN“ механизму, који представља облик квази-арбитражног одлучивања.

²⁴ *ECB v Germany*, Judgment of the Court (First Chamber) of 8 December 2003, Case C 220/03. ЕЦБ је у овом монетарном спору захтевала одштету у износу од 7.794.023,37 евра на име изнајмљивања простора на територији Немачке и износ од 1.925.689,23 на име повраћаја плаћеног пореза.

²⁵ Марко Димитријевић, „О процесној легитимацији Европске централне банке у монетарним споровима“, *Право и привреда* 7-9 (2017), 158-169.

духу сарадње наставити пут ка заштити вредности и циљева јединствене монетарне политике (односно користима приступања ЕМУ).

Имајући у виду последњи монетарни спор (2016) који је иницирао немачки уставни суд против ЕЦБ, тј. њеног програма о мерама квантитативног повлачења обвезница у износу од две милијарде евра, механизми вансудског решавања спорова постају прилично атрактивни.²⁶ Немачки уставни суд је јасно исказао став да је ЕЦБ прекорачила своја овлашћења и прекршила забрану монетарног финансирања чиме је угрозила интересе ЕУ. Специфичност овог случаја је у томе што и поред забране немачкој централној банци да учествује у програму, исти може бити реализован. Такође, поступак са слушања пред ЕСП вероватно ће трајати најмање годину дана, а у том периоду ће се окончати реализација програма, па се поставља питање какве ће бити евентуалне последице судске одлуке на већ изазване промене у монетарном систему, имајући у виду начело заштите већ стечених права и последице враћања у пређашње стање (уколико суд донесе такву одлуку).

6. ЗАКЉУЧАК

Алтернативно решавање монетарних спорова за разлику од судског решавања избегава контроверзе око последица ограничавања обима захтева за оцену уставности и законитости што је до сада био случај у споровима који је немачки Уставни суд иницирао против ЕЦБ пред Европским судом правде. Предности арбитражног начина решавања сукоба на терену монетарног права ЕУ не исцрпљују се у имплементацији начела ефикасности и нормативне и економске ефикасности, већ се односе и на избегавање подривања достигнутог нивоа макроекономског дијалога између ЕЦБ и централних банака држава чланица усмереног на реализацију јединствене монетарне стратегије и постизање, како монетарне, тако и опште финансијске стабилности. Решавање монетарног спора од стране компетентног арбитра истовремено би омогућило и проток потребног времена суду за стицање специјализованих знања из области националног и међународног монетарног права, што представља *conditio sine qua non* доношења аргументованих одлука у околностима када изостане примена арбитражног поступка. Примена арбитраже у области међународних монетарних односа мора бити унапред пажљиво припремљена, усмеравана и актуелизована на примерима добре праксе и по угледу на њену примену у решавању међународних привредних спорова, али уз претходно прилагођавање свим специфичностима монетарноправног чињеничног стања конкретног случаја.

²⁶ *BVerfG 2; BvR 859/15 et 2 BvR980/16.*

Marko B. Dimitrijević, Ph.D., Assistant Professor
University of Niš
Faculty of Law Niš
markod1985@prafak.ni.ac.rs

Srđan S. Golubović, Ph.D., Full Professor
University of Niš
Faculty of Law Niš
golub@prafak.ni.ac.rs

Resolving International Monetary Disputes: The Alternative Mechanisms

Abstract: *The subject of analysis in this paper is to review the possibilities of application and the importance of alternative mechanisms in the resolving of international monetary disputes. In this regard, the focus is on issues related to the legal definition of money, the postulates of the state (institutional) and the social theory of money in monetary law and the perception of the important features of monetary disputes. In further text, attention is paid to the comparison of cost and benefits of judicial and arbitration settlement of monetary disputes in the European Monetary Union (in the cases related with the competence of the European Central Bank), where a general conclusion points to the need of creating the prerequisites for application of the alternatives ways for resolving monetary disputes, that are managed in the function of preservation monetary and general economic stability of the EMU member states.*

Keywords: *monetary dispute, monetary law, monetary jurisdiction, alternative mechanism, IMF, European Central Bank.*

Датум пријема рада: 03.06.2018.